

Právne dejiny Slovenska – propedeutika

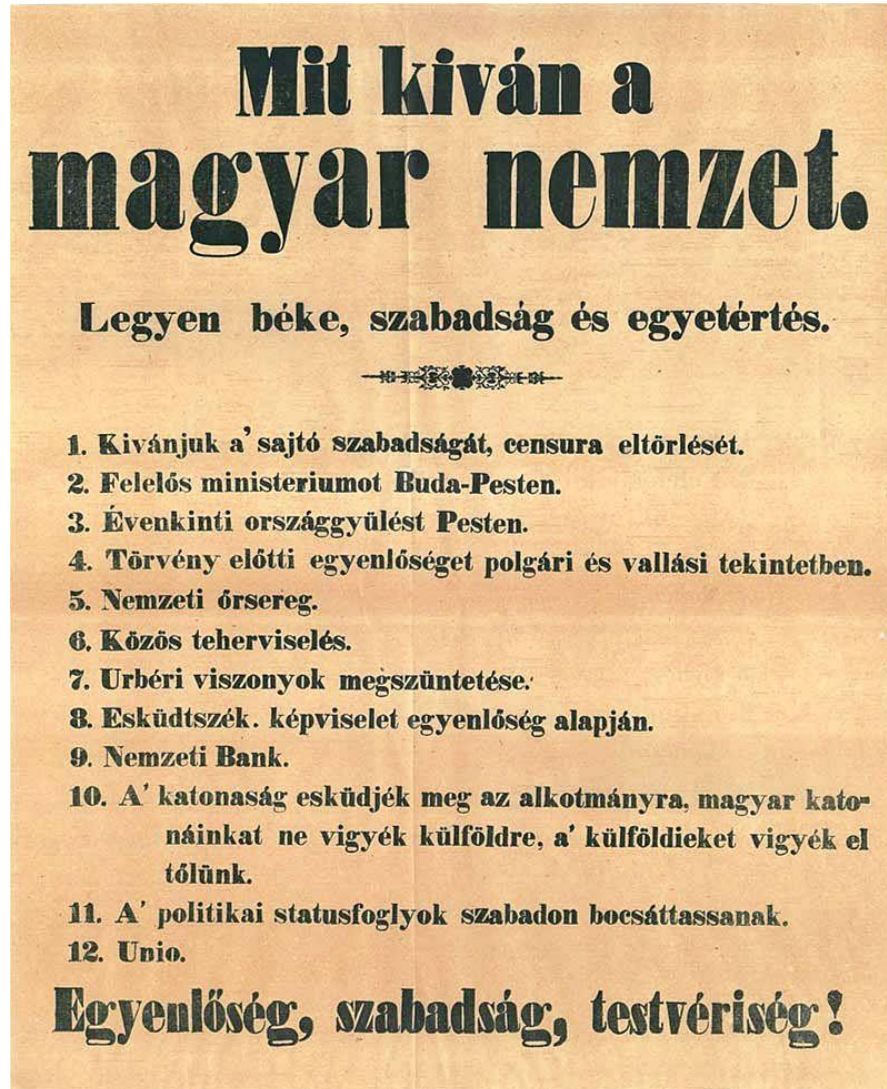
Vznik moderného štátu v 19. storočí.
Marcové zákony, neoabsolutizmus, Rakúsko-uhorské vyrovnanie,
dualizmus

Periodizácia

- 1. Revolúcia 1848 – 1849
- 2. Bachov neoabsolutismus (1849 – 1860)
- 3. Obdobie ústavného provizória (1860 – 1867)
- 4. Rakúsko-uhorský dualizmus (1867 – 1918)

Vypuknutie revolúcie 1848/49

- 11. november 1847 – zahájenie zasadnutia posledného stavovského snemu
- 3. marec 1848 – požiadavky Kossútha
 - pád absolutizmu
 - zriadenie uhorskej vlády
 - konštitučné pomery
- 13. marec 1848 – revolúcia vo Viedni
 - odstránenie Metternicha
 - sľub vzniku liberálneho štátu

Marcové zákony Uhorského snemu

- 18. marec – 8. apríl: schvaľovanie zákonných článkov
- 11. apríl – panovník podpísal posledné zákonné články
- 1. zákonné články rušiacе feudalizmus
 - zánik urbárskych povinností, desiatku, atď.
- 2. zákonné články zavádzajúce nezávislý uhorský štát:
 - obmedzenie právomocí panovníka
 - snem
 - rozšírené volebné právo do dolnej tabule
 - vláda („zodpovedné uhorské ministerstvo“)
 - politické práva

1. uhorská vláda

Marcové zákony

- prechod od stavovského štátu k občianskemu
- nedostatky:
 - nedôsledné zrušenie poddanstva
 - neriešenie národnostného problému
 - nevyjasnené kompetencie medzi uhorskou vládou a Viedňou:
 - armáda – *honvédség*
 - peniaze – „[košútovky](#)“
- 2. december 1848 – korunovácia Františka Jozefa za cisára
- december 1848 – začiatok vojenského konfliktu medzi Viedňou a Uhorskom

Oktrojovaná ústava (Stadionova ústava)

- vydaná panovníkom 7. marca 1849
- autorom Franz Stadion
- prvá celoríšska ústava
- spoločné:
 - colné územie
 - štátne občianstvo
 - právny poriadok
- Uhorsko jednou z provincií
- na čele štátu cisár (posvätný, nezodpovedný)
- vláda – predĺžená ruka panovníka, nebola zodpovedná parlamentu

Reakcia na Oktrojovanú ústavu

- odmietnutie radikálmi, aristokraciou i maďarskými politikmi
- detronizácia Habsburgovcov v Uhorsku, L. Kossúth gubernátorom
 - => porážka maďarskej revolúcie, uplatnenie Verwirkungstheorie

Bachov neoabsolutizmus

- 20. augusta 1851 – výnosy panovníka:
 - vláda prestala byť kolektívnym orgánom, zodpovedná bola panovníkovi
 - mala sa posúdiť platnosť oktrojovanej ústavy
- 31. december 1851 – Silvestrovské patenty
 - zrušenie ústavy
 - pozastavenie volieb
 - zastavenie konštituovania krajinských snemov

Bachov neoabsolutizmus

- odčlenenie:
 - Sedmohradsko
 - Chorvátsko
 - Slavónsko
 - Vojvodina
 - Banát
- zvyšok krajiny rozdelený na 5 dištriktov
 - Bratislava
 - Košice
 - Pešť-Budín
 - Šopron
 - Veľký Varadín

Map of the Kingdom of Hungary in 1850, showing the five military districts

Obdobie ústavného provizória

- 20. 10. 1860 – **Októbrový diplom**
 - koniec absolutizmu
 - pripustenie federalizácie
 - obnovenie činnosti snemov
 - rozdelenie celoštátnych (celoríšskych) a ostatných kompetencií
- 26. 2. 1861 – **Februárový patent**
 - autorom Anton Schmerling (Schmerlingova ústava)
 - obmedzenie právomoci korunných snemov
 - užšia a širšia ríšska rada

Obdobie ústavného provizória

- 22. august 1861 – rozpustenie uhorského snemu
- 1866 – porážka Rakúska v prusko-rakúskej vojne
- rokovania o vyrovnaní

Rakúsko-maďarské vyrovnanie

- premena Habsburskej monarchie na dvojštátie: „Rakúsko-Uhorské mocnárstvo alebo ríša“
 - „Predlitavsko“ (Rakúsko)
 - „Zalitavsko“ (Uhorsko)
- uhorský zák. čl.: XII/1867
- rakúsky zákon: 146/1867 R. z.

Rakúsko a Uhorsko spájali:

- panovník
 - v Uhorsku kráľ (k.), v Rakúsku cisár a kráľ (k. und k.)
- ministerstvá
 - obrany (existovali aj Landwehr a honvédség)
 - financií
 - zahraničných vecí
- spoločný rozpočet
- mena

Rakúsko a Uhorsko spájali:

- centrálna banka
- colné územie
- inštitút delegácií
- hospodárske vyrovnania
- spoločný dlh
- financovanie dvora a zahraničnej politiky
 - 1867 – kvóta 70 : 30
 - 1907 – kvóta 63,6 : 36,4

Uhorské štátne právo za dualizmu

- pramene:
 - obyčaje
 - Pragmatická sankcia
 - väčšia časť Marcových zákonov
 - zák. čl. o vyrovnaní (XII/1867)

Štátne orgány Uhorska za dualizmu

- panovník
 - konštitučná monarchia so silným postavením panovníka
- Národné zhromaždenie
 - Horná komora
 - 750 členov
 - od r. 1885 – 360 členov
 - Dolná komora
 - volená podľa zák. čl. V/1848
 - 1874 – úprava volebného práva; majetkový cenzus podľa výšky daní, alebo výmery pôdy

Štátne orgány Uhorska za dualizmu

- vláda (zodpovedné ministerstvo)
 - pôvodne členená na sekcie, neskôr ministerstvá
- Najvyšší účtovný a kontrolný dvor

Správa po r. 1867

- zák. čl. XLII/1870 – municipiálny zákon
- zák. čl. XVIII/1871 – obecný zákon
- Municípiá:
 - stoličné (delili sa na okresy)
 - mestské (Bratislava, Košice, Komárno, Banská Štiavnica – Banská Belá)
 - provinčné
- Obce
 - mestá so zriadeným magistrátom
 - veľké obce
 - malé obce